Kulturutskottets betänkande 1977/78:2

med anledning av motion om utredning rörande fjällsäkerheten

Motionen

I motionen 1976/77:100 av Tore Nilsson (m), vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1976/77:45 uppskjutits till riksmötet 1977/78, yrkas att riksdagen beslutar om utredning av fjällsäkerheten i vårt land.

Motionären anför att ansvaret för fjällräddningsverksamheten ligger hos polisen. Rikspolisstyrelsen svarar för organisation, utrustning och utbildning; den regionala och lokala polisorganisationen för den operativa fjällräddningsverksamheten. Då det gäller fjällsäkerhetsverksamheten som helhet finns emellertid inte någon ansvarig huvudman, framhåller motionären. Han erinrar om att flera olyckor i fjällvärlden inträffat de senaste åren och anser att fjällsäkerheten behöver förbättras. Ett system med ljus- och ljudsignaler vid fasta fjällanläggningar och räddningsstationer skulle enligt motionen kunna förhindra olyckor och därtill allmänt öka säkerheten.

Det bör enligt motionen finnas ansvarig huvudman för fjällsäkerheten med åliggande att föranstalta om utrustning och organisation för de områden som är aktuella samt att sköta översynen över leder och broar i fjällen. Bestämmelser om rutiner för översyn av anläggningar och vandringsleder bör fastställas framför allt för de trakter där många människor vistas för rekreation och fritidsliv.

Tidigare riksdagsbehandling av vissa frågor med anknytning till fjällsäkerhetsverksamheten

Svar på fråga om översyn av fjällräddningens organisation och utrustning

Dåvarande justitieministern Geijer besvarade den 23 mars 1976 en av herr Nilsson i Agnäs ställd fråga om föranstaltande av en översyn av fjällräddningens organisation och utrustning. Därvid anförde herr Geijer bl. a. att såvitt honom var bekant fungerade fjällräddningsverksamheten tillfredsställande. Han ansåg därför inte att det behövdes en översyn av fjällräddningens organisation och utrustning. Även säkerheten i fjällvärlden togs upp i detta sammanhang, bl. a. frågan om vem som lämpligen bör vara huvudman för hela fjällsäkerhetsverksamheten. Dåvarande statsrådet var inte beredd uttala sig i denna fråga, utan ansåg att det var en sak man fick fundera på.

Motioner om förbättrade radiokommunikationer inom fjällvärlden m. m.

I betänkandet 1973:29 behandlade justitieutskottet en motion med yrkande om åtgärder för förbättrade radiokommunikationer i fjällvärlden. Utskottet, som ansåg att den ökande turismen i fjällvärlden motiverade att

höga krav ställdes på fjällräddningsverksamheten, avstyrkte emellertid motionen med anledning av vissa tekniska problem och den avslogs därefter av riksdagen.

Frågan om kommunikation och nödanrop i fjällvärlden har också behandlats av trafikutskottet i betänkandet 1974:20.

Räddningstjänst m. m.

Ärenden om räddningstjänst, inkl. oljebekämpning till havs m. m., ligger inom civilutskottets verksamhetsområde.

Föreskrifter om räddningstjänst finns i brandlagen (1974:80, ändrad senast 1977:493). Denna lag är inte tillämplig på sjöräddning eller fjällräddning.

Civilutskottet har senast i sitt betänkande 1977/78:2 behandlat motioner om räddningstjänst m. m., däribland frågan om ökad samordning av resurser för räddningstjänst och miljöskydd.

Vandringslederna i fjällen

Statens naturvårdsverk har ålagts att fr. o. m. den 1 juli 1977 svara för huvudmannaskapet för viktigare vandringsleder i fjällvärlden och därmed sammanhängande anordningar såsom vindskydd, broar m. m. Länsstyrelserna i fjälländen skall svara för genomförandet av planerings- och samordningsarbetet samt tillsynen och skötseln av lederna.

Naturvårdsverkets uppgifter är främst att ge vägledande information rörande principerna för planering av ledsystem, anläggningarnas standard, markering, skyltning m. m. samt fördela statliga medel för anläggande, drift och underhåll.

Verket medverkar också i det informationsarbete som syftar till att ge råd och upplysningar till allmänheten i säkerhetsbefrämjande syfte. En samarbetsgrupp i fjällsäkerhetsfrågor, som tidigare administrerades av Svenska turistföreningen, har flyttats över till naturvårdsverket. I gruppen ingår representanter för naturvårdsverket, rikspolisstyrelsen, Turistföreningen och Friluftsfrämjandet. En broschyr till allmänheten med råd för nödsituationer i fjällen planeras. Vidare kan nämnas att medel finns tillgängliga för försök med ljus- och ljudsignaler i Blåhammarområdet (Jämtland).

Enkätundersökning angående polisverksamheten

1975 års polisutredning har som ett led i arbetet med en kartläggning av polisverksamheten gjort tre enkäter, nämligen en till alla länsstyrelser, en annan till polisstyrelserna i 33 polisdistrikt i olika delar av landet och en tredje till kommunstyrelserna i dessa polisdistrikt. Syftet med enkätundersökningen var i främsta rummet att få underlag för överväganden om polisens uppgifter i samhället, målen för polisverksamheten och om effekterna av vidtagna åtgärder. En sammanställning av enkätsvaren har presenterats i departementsstencilen Ds Ju 1977:9.

Under rubriken Hjälp- och räddningsverksamheten redovisas bl. a. följande synpunkter från länsstyrelseenkäten:

Länsstyrelsen i Jämtlands län konstaterar i sitt svar att den av polisen organiserade och bedrivna fjällräddningstjänsten fungerar tillfredsställande medan fjällsäkerhetstjänsten lämnar mycket övrigt att önska. Länsstyrelsen upplever det som en stor brist att det inte finns någon huvudman för fjällsäkerhetsarbetet och uttalar önskemål om denna frågas snara lösning. Även länsstyrelsen i Kopparbergs län tar upp frågan om fjällräddningen och konstaterar därvid att polisens arbetsuppgifter får anses vara riktigt avvägda i stort. Emellertid framhålls att gränsdragningen mellan polisens och landstingens – dvs. ambulanstjänstens – ansvarsområden när det gäller hjälpåtgärder i glesbygd är något oklar. Detta gäller särskilt ren ambulanstransport av sjuka eller skadade personer i områden utan vägnät.

Även polisstyrelserna i Svegs och Östersunds polisdistrikt tar upp frågan om huvudmannaskapet för fjällsäkerhetsverksamheten. Enligt dem är denna verksamhet av största betydelse för den direkta fjällräddningstjänsten, varför frågan anses angelägen.

Översyn av allmänna ordningsstadgan

En särskild utredare, rättschefen i kommundepartementet Erik Neergaard, har tillkallats för att se över allmänna ordningsstadgan (AOst). Huvudskälet är att AOst bör anpassas till regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten. I utredningens uppdrag ingår också att överväga vissa sakliga ändringar av AOst. Med anledning av att länsstyrelsen i Jämtlands län vill låta utreda säkerheten i liftanordningar, skidbackar m. m. bör utredningen klarlägga ansvarsfördelningen mellan enskild person, innehavare av liftanordning, kommun och landsting.

Utskottet

Under senare år har turistströmmen till den svenska fjällvärlden ökat kraftigt. Detta har ställt krav på en utbyggnad av fjällräddningsorganisationen, för vilken polisen har ansvaret. Uppgifter från rikspolisstyrelsens årliga anslagsframställningar visar att antalet efterspaningsuppdrag inom fjällräddningstjänsten under den senaste sjuårsperioden genomsnittligen uppgått till inemot 100 om året och att räddningsuppdragen avsett totalt 1 045 personer. Polisens fjällräddningstjänst, som successivt fått ökade resurser, synes fungera tillfredsställande.

I anslutning till fjällräddningstjänsten bedriver polisen ett omfattande arbete som inriktas på fjällsäkerheten, dvs. åtgärder för att begränsa olycksriskerna. Som exempel kan nämnas uppsättning och underhåll av hjälpradiotelefoner, medverkan med föredrag om lavinfara och fjällvett samt kartläggning av snö- och lavinsituationen. Även statens naturvårdsverk arbetar med fjällsäkerhetsfrågor, liksom Svenska turistföreningen och Friluftsfrämjandet.

Motionen 1976/77:100 syftar till en förbättring av fjällsäkerheten. Utöver

särskilda insatser för att öka säkerheten i fjällen tar motionären upp frågan om huvudmannaskapet för fjällsäkerhetsverksamheten. Han anser att det bör finnas en ansvarig huvudman för denna verksamhet med åliggande att föranstalta om utrustning och organisation för aktuella fjällområden och att sköta översynen av leder och broar i fjällen.

Utskottet har funnit att stöd för motionärens önskan om en utredning av fjällsäkerheten finns hos intressenter som är nära berörda av fjällräddnings- och fjällsäkerhetsverksamheten. Frågan har sålunda aktualiserats av länsstyrelsen i Jämtlands län samt polisstyrelserna i Svegs och Östersunds polisdistrikt i svar på en enkätundersökning, som 1975 års polisutredning gjort som ett led i arbetet med en kartläggning av polisverksamheten. Länsstyrelsen upplever det som en stor brist att det inte finns någon huvudman för fjällsäkerhetsarbetet och uttalar önskemål om denna frågas snara lösning. De båda polisstyrelserna understryker fjällsäkerhetsverksamhetens stora betydelse för den direkta fjällräddningstjänsten.

De direktiv som givits polisutredningen utgör inte något hinder mot att fjällsäkerhetsverksamheten tas upp till behandling i utredningen.

Vissa specialfrågor med anknytning till säkerheten i fjällvärlden skall som tidigare framgått behandlas i den nyligen påbörjade översynen av allmänna ordningsstadgan, nämligen ansvarsfördelningen mellan enskild person, innehavare av liftanordning, kommun och landsting i fråga om säkerheten i liftanordningar, skidbackar m. m.

Utskottet delar motionärens uppfattning om betydelsen av en väl fungerande fjällsäkerhetsverksamhet. De frågor som tas upp i motionen är viktiga inte minst med hänsyn till den ökande turismen i många fjällområden. Enligt utskottets mening finns det anledning se över fjällsäkerhetsverksamheten. En lösning av frågor som rör ansvarsfördelning och huvudmannaskap anser utskottet särskilt angelägen. Naturvårdsverkets huvudmannaskap för viktigare vandringsleder i fjällvärlden innebär inte att verket har något övergripande ansvar för hela fjällsäkerhetsverksamheten. Huruvida det utredningsarbete som behövs bör anförtros 1975 års polisutredning eller göras i annan ordning bör det vara regeringens sak att avgöra.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionen 1976/77:100 anfört om utredning av fjällsäkerhetsverksamheten.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om utredning av fjällsäkerhetsverksamheten.

Stockholm den 25 oktober 1977

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Ingegärd Frænkel (fp), Tyra Johansson (s), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesen (m), Kerstin Göthberg (c), Lennart Bladh (s), Gunnar Richardson (fp), Lars Ahlmark (m) och Lena Öhrsvik (s).